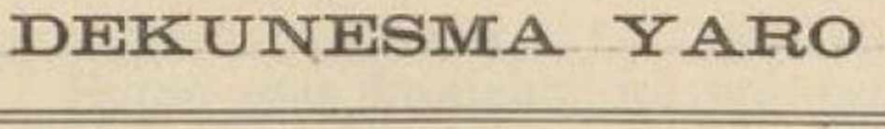
31 MARTO 1913. N° 160.

DEKUNESMA YARO

LA BELGA SONORILO

Libera Gazeto Esperantista — Journal des Espérantistes libres.

Aparas dumonate — Paraît tous les deux mois.

MEMBRO DI L'PROFESIONAL UNIONO DI L'PERIODALA BELGA GAZETARO
Membre de l'Union professionnelle de la Presse Périodique Belge.

DIREKTEYO : Redakto ed Administro : 65, rue du Président, 65, BRUXELLES

YARKOLEKTO : Fr. 2,50 (Septembro 1912-1913). Specimeno : Fr. 0,25

Propagande.

Les divers groupements du pays continuent à répandre l'Ido dans leur sphère respective; les meilleures nouvelles nous arrivent de partout.

Le moment semble être venu d'organiser une action commune et, dans ce but, plusieurs de nos amis ont l'intention de provoquer une réunion des principaux propagateurs dans le courant du mois d'avril.

Nos informations s'arrêtent là pour l'instant; dans notre prochain numéro nous espérons que nous pourrons donner à nos lecteurs de plus amples informations.

L'apparition prochaine des dictionnaires mis à jour d'après les dernières décisions de notre *Akademio* va nous permettre d'ouvrir de nouveaux cours dans quelques centres. Le cours organisé par le groupe Pioniro, de Bruxelles, vient de se clôturer avec succès.

* * *

D'un autre côté, la propagande générale ne chôme pas. Tous les professeurs d'athénée du pays ont reçu, dans les premiers mois de l'année, une série d'opuscules :

L'Ido devant la Science.
L'Esperanto commercialisé.
Les professeurs Ostwald et Jespersen et l'Ido.
La langue internationale et la Science.

Nous y avons joint un numéro-spécimen de *La Belga Sonorilo*.

Le même envoi a été fait collectivement aux directeurs et professeurs des diverses écoles moyennes de garçons et à quelques établissements privés.

Vers la fin de l'année 1912, tous les professeurs des cinq Universités du pays, des écoles supérieures et spéciales, école de guerre, école militaire, etc., ont également reçu un numéro-spécimen de la revue *Progreso*, accompagné de divers imprimés de propagande.

La distribution de ces documents, au nombre de plusieurs mille, a pu être faite grâce à l'aide que nous a prêtée en cette circonstance la direction de la revue *Progreso*. Nous saisissons cette occasion pour la remercier sincèrement et de son initiative et de son concours.

Anvers. — Le mouvement idiste marche à merveille ici et journellement de nouveaux adeptes se présentent, grâce à la propagande énergique de quelques Idistes qui se sont groupés dans la Métropole de la Belgique. Nous croyons savoir que ce résultat est dû en grande partie aux textes comparatifs qui ont été distribués par centaines d'exemplaires et qui ont ouvert les yeux à beaucoup de personnes. Nous devons reconnaître que cela est un des meilleurs moyens pour gagner les gens à notre cause, et nous comprenons aisément que ce mode de

propagande fait tant de peur à nos adversaires espérantistes. La plupart de leurs chefs sont actuellement convaincus qu'il n'est plus possible de nier plus longtemps la supériorité de l'Ido sur l'Esperanto.

Tous ceux qui ont vu et étudié ces textes sont unanimes à déclarer que l'Ido est beaucoup plus facile, plus clair et beaucoup plus souple que l'Esperanto.

Nos félicitations sincères à nos propagandistes pleins de courage et de dévouement.

YUNO.

POUR COMPARER LES DIVERS TYPES ACTUELS de langues internationales.

Nous terminons aujourd'hui la publication des traductions que nous avons reçues du texte « Progrès » que nous avions proposé aux auteurs et adeptes des divers projets de langue internationale.

C'est d'abord la traduction en « Kosmopolito », que nous devons à M. René de Saussure, un des Lingvaj Komitatanoj de l'Esperanto, et qui est l'auteur d'un projet mixte qu'il s'efforce de faire admettre par Espérantistes et Idistes. C'est enfin la traduction en Ido, la langue internationale de la Délégation, dont notre Revue s'est faite le défenseur, traduction préparée dès la présentation du texte français, mais retardée en publication par déférence pour nos correspondants.

Il nous reste à remercier sincèrement ceux-ci, en exprimant le regret de ne pas avoir reçu quelques autres traductions dues à ceux qui défendent d'autres projets connus.

Ajoutons, ainsi que nous l'avons annoncé précédemment, que toutes les traductions que nous avons publiées sont dès maintenant réunies sous forme d'une brochure ayant comme format la moitié du format de la Revue.

Kosmopolito.

RENÉ DE SAUSSURE.

Progreso.

Yen mi esas sepdekyaranu.

En mies unesman yaron mi konocis homon, quin tende havis la evo, i qui mi havas nun.

Quende li parolis pri sies praavon, li diris : « Ha! se nies patron rivenus sur tero, quala esus lies astoneso ante tan fervoyon kun rapidan lokomotivon; ante tan aershipon, en quin aùdacozan homon riskas isi lansi al la cielon; ante tan senseglan ey senramilan shipon, i quin fayro sola propulsas! »

De pos la epoko, quende li esus tale parolintan, altran homon siesrange travivis sepdek yaron, ey li diras siesrange : « Ha! se nies avon rivenus surtere, quala esus lies astoneso ante flugero, direkteblo, submarano (1)! »

Li, quin konsideris la klavikordo ey la fortepiano als nesuperireblan marvelon, i quo dirus, aùdante fonografo registracinta lies parolo, lies oldan kansonon, quines riprodukto esos forse posibla dum yarcenton?

Esque li kredus ye realeso di telefono? Ey la radiotelegrafado, qui super la oceanon instantane uniacas olda Eùropo kun yuna Ameriko! Ey la kinematografo kun la kolorfotografado?

La filmon projektantan sur skreno la vivo di lan infinitezimun (2), dank'al elektro or la oxidrana lumino, ey posibligantan la studado di l'infuzoron, inter altran di ta flogilieru kun longa flogilo, quale esas la tripanozaceru, al qui oni atribuas (momentane) la dormkrankeso!

Esque ne esas absolute marveloza, ke dank'al la arto di la obyektiv-fabrikiston oni obtenis tipon (exemple lan apokromatan obyektivon ye merso en naftalinana monobromido) posibligantan grosigi obyekto max kam trimilfoye lineane, quo liveras areane grosigo proporciana al $\overline{3{,}000}^2$.

Dank'al quo la homo konstante regresigas lan limiton di sies penetrado en la granda sekreto di la vivo.

*
* *

Pos esi instruktinta la homo moderna, la kinematografo simple amuzas lu; ol paradigas ante lues okulon tende lan joyozan cenon di l'Nicana Karnavalo, tende lan prodon (3) di l'jokeon che lan Epsomanan kuradon, or la vigoroza natado di lan akutan yolon ey di goeleton ye aeratrana mastaro, or anke lan diversokazinton di polo-, piedbalo-, kriketo-, or teniso-konkurso inter lan chefan mondchampionon; tende anke cenon tiritan ek che lan Far-Westanan Indianun, or lan militanan manovron di lan Japonun, lan impreseran batriuron di la kavalartilrio, quies desgravan rapidpaferan kanonon vomas la mitraylo di lan shrapnelon; pose preterparadas repozigantan peyzajon, quibe sub luxozan foliaron isi shirmas koketan vilaon, kies akceso esas faciligata da elektranan tramvoyon.

(1) Segun la regulo Kosmopolitana por substantivigi adjektivon : *flug-era* = « qui flugas », *flugero* = « kozo (aparato) qui flugas », *direkt-ebla* = « qui povas esi direktata », *direkt-eblo* = « kozo (aparato) direktebla », *submar-ana* = « qui rilatas al subo di maro », *submar-ano* = « kozo (shipo) submarana ».

(2) *Infinitezim-a* = (F.) infinitésimal, *infinitezim-o* = (F.) un infiniment petit (matem.), *infinitezim-u* = (F.) un animal infiniment petit.

(3) *Prod-a* = (F.) preux (adj.), *prod-u* = (F.) un preux, *prod-o* = (F.) une prouesse, *prod-eso* = (F.) la prouesse.

*
* *

I fari talan progreson la Cienco sukcesis per la uzado di multan naturanan produktaton, nekonocitan da lan antikun; interaltre kaùchuko ey gutaperko esis ey restas ankore nun nedispenseblan por ol; ey lan raran teron, quale osmio, kies metalanan salon posibligis la fabrikado di tan Aùertubon, dank'al quin la luminacereso (1) di l'gaso atingas intenseso, qui povas superesi ye ti di la elektro.

Tan produktaton diversan ey precozan esas dislotigitan sur la tota surfaco di nies terglobo.

Por ili trovi ey uzadi, oportis, ke la homo parkuresket omnan meridianon, omnan paralelcirclon di sies terana bieno, por aquiri oles posedo max ey max komplete.

Yam, de la maxim distanta antikeso, lu esis esploreskinta ta bieno, sed oni povas diri, ke erste en tan lastan yarcenton lu cirkenavigadis la tersfero, vintrumis en lan polusregionon arktan or antarktan; surgrimpis lan maxim altan supron, quale ti di Gaùrisankar, alta ye preske 9 kilometron; sondis lan abismon di Pacifiko; traboris la terana krusto por iri cherpi terkarbo ey petrolo en lan visceron di nies ronda globo; atingis fine til la kordyo di omnan kontinenton preske omno, quo esas akcesebla.

*
* *

Diversan fenomenon socianan markacis ci-ta posedesko, inter quin un ek lan maxim interesantan esis ey restas la koloniacado.

Nam koloniacado ne esas realigo di subyektanan fantazion; ol esas la rezultanto di ekonomianan neceson, quin ini superregas vole-nevole.

Facila esas diri : « Laset la Nigrun, la Redun, la Flavun che li; li demandas de vi nulo, este absolute nulo! Proque iri trubli li? »

Al to multo esas respondenda.

Mi imi limitacos per to : Ne plu voli okupi lan regionon tropikanan esas renunci omnan produktaton, i quin nies komerco ey nies industrio iras cherpi tibe konstante.

Ne plu koloniaci esas renunci kurtatempe, ni diret senhezite de hodie til morge, plu trinki kafo, nek teo, nek kakao.

Sendube lan fanatikan antikoloniistun diros, ke al ni restos la Kneipp'ana malto or la Trapistana cikorio.

Existas, mi gajuras, max kam un Eùropanu, ey precipe max kam un Eùropaninu, quin refuzus renunci ta vulgara trinkato nomacita kafo, quies subita manko esus publika desfelicego.

(1) *Lumino* = (F.) lumière; *luminaci* = (F.) éclairer, illuminer; *luminacera* = (F.) éclairant; *luminacereso* = (F.) éclairance, pouvoir éclairant. Oni povus anke diri : *luminacpovo*.

Esque esas kredebla, ke oni renuncus facile lan spicon, i quin nies dommastrinon uzas omnatage, pipro, cinamo, kariofilo, muskado, vanilo, e. c.

Esque ni rezignus, vidi la sapo, i qui omnu uzas dekfoye singlatage kun sempre nova volupto, esque ni rezignus, mi diras, vidi la sapo fariji grandluxa obyekto, i qui nur kelkan raran privilejacitun konocus?

Nu, renunci koloniaci, esas renunci tiradi ek la kolonion la milon de olean tunon uzatan en sapfabrikado.

Esque ni renuncos la uzado di omnan la komercaton, tale diritan kolonianan? Esque ni refuzos al nies fadenacerion la kotono de lan tropikon? al nies paperfabrikeyon i la equatorana celulozo?

Esque ni diros, ke ni plu volas nek kaùchuko, nek kopalo, nek gutaperko, nam li anke venas de lan kolonion?

Sed tende, i quo farijos ta marveloza aparato por lan komunikadon telegrafanan, telefonanan ey altran, pri quin ni tante yuste esas fieran, i qui tante juste oni komparis al la nervana sistemo di la Homaro terana?

Supozet dum momento, ne la deskatenuro di la milito kun oles masakron ey ruinon, sed la simpla interrompo di la rekolto di lan kolonianan komercaton : kafo, kakao, teo, spicon, oleon, texiton, gumon, rezinon!

Qualan privacon! qualan suferon! quala deskatenuro di omnaspecan mizeron!

*
* *

Altran socianan dramon devas esi konsideratan da tin, quin okupas si ye koloniacado.

Tale, la unesma respubliko negrana en Afriko esas la respubliko di L...; ol deklaris si una ey nedividebla; kelkan koloniistun opinias, ke forse farijos necesa, transformaci ol en protektorato dependanta de un or pluran staton.

Tala transformaco esos forse posibla sen tro multan skuon, quankam esas sempre ey omnaloke grava, astonere grava, mingrandigi lan liberon di un popolo.

Omnamaniere, pro omna motivo, singla popolo dezi-ras konservi sies tota nedependo : singlu devas savi iol defensi!

En ta afero esos loko por decido di la arbitrana kurto di Haag; de ta kurto povos veni aranjo per interkonsento.

La problemo tale solvenda esas solvinda, ey ol esas solvebla pacane; se oni aùskultas lan personon kordyozan, ol esos tale solvata.

Dank'al quo oni ne vidos, ankore i un foyo, la Blankun masakrantan la Nigrun; esas vera, ke oni povus anke vidi la Nigrun masakrantan la Blankun!

(*De Franco i en Kosmopolito traduktis* R. de Saussure.)

Ido.

Internaciona Linguo di la Delegitaro.

Progresado.

—

Me esas sepdek-yara.

En mea unesma yari me konocis homi, qui esis lore tam evoza kam me esas ca-die.

Kande li parolis pri sua ancestri li dicis : « Ha ! se nia patri rivenus ad sur la tero, quante li astonesus avan (o pro) ta fervoyi kun rapid-lokomotivi; avan ta balonegi en qui homi temerara audacas springar vers la cielo; avan ta bateli sen seglo nek remilo, quin nur fairo propulsas! »

Depos l'epoko kande li parolabus tale, altra homi divenis, suafoye, sepdek-yara; suafoye li dicas :

« Ha! se nia preavi rinaskus, quante li astonesus avan le aeroplano, direkteblo, submarnavo!

» Li qui opinionis (o konsideris) klavikordo e piano kom nesuperesebla marveli, quon li dicus audante fonografo impriminta lia parolo, lia olda kansoni qui, forsan, esos riproduktebla dum yarcenti!

» Kad li kredus la realeso di l'telefonilo?

» E la senfila telegrafado qua, super l'Oceani, juntas quik olda Europo a yuna Ameriko!

» E la cinematografilo kun kolori fotografita!

» La filmi projektanta sur la skreno, per elektro od oxo-hidala lumo, la vivo di l'infinite mikri, e posibliganta studiar la *infuzorii*, inter altri ta *longflogilozo*, la *tripanozomo* quan on konsideras (nun) kom kauzo di l'dormo-maladeso!

» Kad ne esas absolute marveloza ke, danke l'arto di la fabrikisti di objektali, on obtenis specimeni — exemple la objektali apokromatika imersenda en naftalin-monobromido — per qua on grandigas ula kozo plu kam tri milople lineale; quo esas, areale, grandigo proporcional' ye tri mil potenco dua. Danke quo Homo retropulsas kontinue la limiti di sua penetrado en la grava sekretajo di la vivo. »

*
* *

Pos instruktir il, la cinematografilo amuzas simple la moderno; ol defiligas, avan sa okuli, lore la joyoza ceni di l'karnavalo di Nice, lore la prodaji di l'jokei ye la kuri d'Epsom, o la remado vigoroza di l'*outriggers* akuta e di la *klippers* kun despezoza mastaro, od la peripecii di ul konkurso di polo, *foot-ball* (pedo-balono), kriketo, *teniso*, inter la famoza championi mondala; lore anke ceni kaptita, che la Indiani di l'Far-West', o militala manovri di l'Japonani, l'impresiva paf-instali di l'kavalartilerio, di qua la despezoza rapid-pafanta kanoni vomas la mitralio di l'shrapneli; pose defilas la peizaji repozigiva ube, sub abundanta foliaro, su shirmas le koketa *cottages* (kotej's=rur-dometi) di qua l'aceso esas faciligata per elektrala-tramvoyi.

*
* *

Nur utiligante multa naturala produkturi nekonocita da l'antiqui la Cienco povis facar tala progresi; partikulare la kauchuko e la gutaperko esis ed esos ankore nekareebla da lu; pose la rara teri, exemple l'osmio, di qui la metala-sali posibligis fabrikadar ta Auer-mufi, danke qui la lumiziveso di l'gaso atingas intenseso kapabla superesar ta di l'elektro.

Ta produkturi diversa e precoza esas repartisita sur la toteso di nia globo.

Por trovar ed utiligar oli, oportis ke la homo esez parkurinta omna meridiani, omna paraleli di sua tera domeno, por posedar ol sempre plu komplete.

Ja de la maxim fora antiqueso lu komencis explorar ta domeno, ma on darfas dicar, ke nur dum ta kelka lasta yarcenti il cirke-navigis la tera sfero; hivernis en la polala regioni; klimis adtil la somiti maxim alta, exemple ta di Gaurisankar, alta de proxime non kilometri, sondis la terala krusto por cherpar, ek la internajo di nia ronda globo, terkarbono e petrolo; fine atingis preske omno acesebla til la kordio di omna kontinenti.

*
* *

Diversa fenomeni sociala karakterizis ta posedala agado, inter qui un ek le maxim interesiva esis ed esas la koloniigado.

Nam koloniigar ne esas realigar ul' subjektala fantazii; on koloniigas pro ekonomiala necesesi qui dominacas ni vole o nevole.

Esas facila dicar : « Lasez che li la Nigri, Redi, Flavi; li demandas nulo de vi, absolute nulo!

» Pro quo perturbar li? »

A to on darfas respondar multo.

Me nur dicos : Renuncar okupar la tropikala regioni esas renuncar omna produkturi, quin nia komerco e nia industrio konstante cherpas ek oli.

Neplus koloniigar esas renuncar, pos tre kurta tempo, ni dicez sen hezito, quik, drinkar ankore kafeo, teo, kakao.

Sen dubo la anti-koloniisti nereducebla (exajeroza) dicos, ke ni disponos ankore la malto Kneipp e la cikorio.

Existas, me parias, plus kam un Europano e precipue plus kam un Europanino, qui refuzus renuncar ta vulgara drinkajo nomizita kafeo, di qua la quika supreso esus generala kalamitato.

Kad on kredas, ke on renuncus facile la spici quin nia menajerini uzas omna-die : pipro, cinamo, kariofilo, muskado, vanilo, ec., ec.?

Ka ni rezolvus vidar la sapono (la sapono quan, omnadie, omnu uzas dekfoye kun volupto sempre nova) ka ni rezolvus — me dicas — vidar la sapono divenar luxegajo (luxala kozo) ankore disponebla nur da kelka poka privilejiziti? Nu! Renuncar la koloniigado esas renuncar venigar ek la kolonii la mil e mil tuni de oleo uzata por saponifo.

Ka ni renuncos uzar omna komercaji koloniala?

Ka ni refuzos, a nia filifeyi la kotono di l'tropikalalandi? A nia paperifeyi la celuloso di l'Equator-landi?

Ka ni dicos ke ni neplus volas kauchuko, nek kopalo, nek gutaperko, pro ke oli anke venas de l'kolonii?

Ma lore quo divenos ta marveloza aparataro di komunikado telegrafala, telefonala, ec., pri qua ni tante yuste fieresas, quan tante juste on komparis kom la nervaro di l'teral' Homaro?

Supozez, dum un momento, ne la deskatenizo di la milito kun sa masakri e sa ruini, ma nur la interrupto di la rekoltado di l'kolonial' produkturi : kafeo, kakao, teo, spici, olei, texeblaji, gumi, rezini!

Quanta privaci! Quanta sufri! Quanta omnaspeca mizeri!

* * *

Altra sociala dramati esas konsiderenda da ti qui su okupas pri la koloniigado.

Exemple, la unesma republiko negra en Afriko esas la republiko L...; lu deklaris su kom una e nedividebla; kelka koloniisti opinionas, ke forsan oporteskos transformar lu kom protektorato dependanta de un o plura potenta landi.

Ca transformo esos forsan posibla sen troa sukusi, quankam, sempre ed omnaloke esas grava, astonante grava, diminutar la liberesi di ul' populo.

Omna-maniere, pro omna motivi, omna populo deziras konservar sua tota nedependo; omnu esez kapabla defensar ol!

Pri ta afero povos eventar decido da la korto arbitrala di Hago (La Haye); de ta korto ya povos naskar amikal aranjo.

La problemo tale solvenda esas solvinda, ed ol esas solvebla paceme; se on adoptas la opiniono di l'jenerozi, ta problemo esas solvota ca-maniere.

Danke quo on ne vidos, unfoyo pluse, la Blanki masakranta la Nigri; advere on povus anke vidar la Nigri masakranta la Blanki.

B. S.

Plùs ego!

La revuo *Anuncilo*, organo di l'Uniono Sacerdotal Idista, publikigis traduko di artiklo extraktita de « Espero Katolika » e en olsa num. 38 donas kelka expliki pri to.

Ni citas l'artiklo di la ecelanta Sekretario di l'Uniono, paroko J. Guignon :

Kontre la pretendo di l'artiklo tradukita qua semblas insinuar ke nur Esperanto povas servar l'Eklezio, ni anke pretendas servar l'interesti di l'Eklezio Katolika mem *multe plu bone*, t. e. **plùs ego** = *Ido anke, ma multe plu bone kam Esperanto*, en irga fako.

To esis la vera skopo quan intencis la regretinda abato E. Peltier, di qua kelka Esperantisti akaparas l'autoritato, tacante ke E. Peltier de longatempe deziris plubonigo di Esperanto. Yen kelko di lua opinioni : «... Quante plu me studias la problemo, tante plu me opinionas ke la reformi, ne mi-reformi, ma plena reformi esas facenda... » (14. XII, 07.) — «... Plena reformo esas necesa... » (27. XII, 07.)

Cetere suficas tralektar en la kolekto di *Espero katolika la n*[i] *45 e 46* pro aquirar konvinkeso pri lua opiniono. — On voluntez atencar la noto di la pagino 158 e la tota pagini 183 e 217. Pluse on memorez ke « Prof. E. Lime = Emile Peltier, » qua mustis uzar ica anagram-pseudonimo pro timo ad eventuala boikotado. To esas sugestiva, kad ne?

Ma quon egardas la nuna *Espero katolika*, qua ya esas la filio di Emile Peltier, ma ne heredis de lua patro la doti di linguistikal kompetenteso? J. Guignon.

Jolis procédés.

La plupart des organes de l'Esperantujo n'ont pas manqué de reproduire le compte-rendu fait par *Belga Esperantisto*, d'une conférence donnée par M. O. Chalon à « The Anglo-American Institute », à Bruxelles.

Ce compte-rendu affirmait simplement que la conférence avait tourné à la confusion des Idistes, et que le directeur de « The Anglo-American Institute » avait instauré un cours d'Esperanto au lieu du cours d'Ido attendu.

On ne saurait porter plus haut le toupet « fidelulega. »

C'est, en effet, l'Ido qui est enseigné par « The Anglo-American Institute »; l'exposé de cette langue auxiliaire internationale a commencé dans le n° 5 de la Revue de cet Institut; il a été continué dans les suivants; et savez-vous par qui il est rédigé? Par M. Chalon en personne, le conférencier soi-disant roulé dans sa propre confusion.

Les élégants personnages qui ont répandu le mensonge ci-dessus relaté, seront totalement incapables de réparer leur méfait; il y a trop belle lurette qu'ils ont perdu toute pudeur, même apparente.

B. S.

Une décision Académique (Esperanto).

—

L'organe officiel des « purs » espérantistes s'est vu obligé de publier l'édifiante décision ci-dessous que nous livrons, dans son texte original et sans autre commentaire, aux méditations de nos lecteurs.

Pri lingvaj eraroj en Esperantaj verkoj.
(Akademia decido.)

La Akademio,

rimarkinte kun bedauro, ke ofte aperas Esperantaj verkoj, kiuj enhavas multajn lingvajn erarojn; ke, pro diversaj kauzoj, tiuj verkoj ne estas sufiche severe recenzataj de la Esperanta gazetaro, kaj ke tiu nesevereco estas trompo por la publiko kaj povas malutili la evoluon de nia lingvo, donante al la publiko malbonajn ekzemplojn;

rekomendas :

al la gazetaj recenzistoj, ke ili estu pli severaj, kaj ke ili chiam zorge notu la lingvajn erarojn, kiujn enhavas la recenzita verko;

al la verkistoj, ke ili chiam legigu siajn verkojn antau la eldonado, chu de iu kompetenta Lingvo-komitatano (1), chu de iu kritikista komitato;

al la Naciaj Societoj, ke ili interkonsentu kun la Naciaj Subkomitatoj de la Lingva Komitato, nun fondataj, por starigi, kiel jam faris la B. E. A., tiujn kritikistajn komitatojn, al kiuj la verkintoj kaj la eldonistoj povos sin turni por esplorigi la publikigotajn verkojn kaj ricevi ian garantion pri ilia lingva korekteco.

(El « *Oficiala Gazeto* »).

VIENT DE PARAITRE

Comparaison, des divers types actuels de langues internationales. 1912.

—

Textes comparatifs en français, Reform-neutral, Interlingua, Auli, Romanal, Omnez, Perfekt, Esperanto, Europal, Kosmopolito et Ido.

Une brochure, 64 pages.

Prix : 75 centimes en coupons-réponses internationaux ou mandat postal.

S'adresser à l'administrateur de
La Belga Sonorilo, 65, rue du Président,
Bruxelles.

(1) C'est donc qu'il y en a d'incompétents ?

HAMBURG

(Imajo di mar-urbo).

—

Exter London e Liverpool, Hamburg esas un de la maxim importanta komerco-loki, se ne la maxim importanta di tota Europo.

Ta urbo esas situita tam oportune por exterlanda trafiko kam por l'internalanda. Elbe prizentas multa komodesi a frequa trafiko kun Austrio, Bohemio e Saxonio : konstante eventas de la du lateri kambio di vari. Per Saale ol esas en komercala relato kun Thuringen; per Havel, Spree, Oder e Weichsel, qui esas interligita per kanali, ol extensas anke sa influo trans Brandenburg, Silezio, Moravio e Polonio. Pluse on atencez la multa fervoyi, quin ol povas disponar : a la Nordo, a la Esto ed a la Sudo ol extensas sa branchi por abunde donar e prenar.

E trans la maro qua lokin ol ne atingas? Ek omna regioni di la mondo venas navi en sa portui, ad omna regioni di la tero ol sendas sa vari. En una de sa du portui ol recevas river-navi, en la altra ol recevas mar-navi, qui, helpata da la fluxo, atingas la urbo. La tre granda navi restas en Cuxhaven; lia kargaji lore transportesas per bateli plu fore ad-monte.

Preske omna vari, quin Germanio recevas de la exterlandi, iras tra Hamburg. Ameriko livras sukro, kafeo, kotono, tabako, kakao, indigo, kochenilo, peli, horni, kolorligno, e. c., e. c. Hamburg transportas li omnadie a la Sudo. Spici di la indiana insularo e chinana teo recevesas da Hamburg por Germanio. Ek Francio, Hispanio, Portugalo ed ek altra sudala landi di Europo advenas en granda abundo : vino, silko, oleo, sika vitberi e sud-frukti; ek Rusio : kanabo, lino, linsemino, sebo, ledro, feli, ligno, gudro e pecho. Ek Suedo e Norvego : fero, kupro e fisho. Reciproke Hamburg transportas ad omna ta landi, e precipue ad Ameriko : linajo, lano, drapo, Bohema vitro, feraji ed altra produkturi di germana arto ed industrio.

*
* *

Ni recevas la maxim granda impreso de Hamburg, se ni proximijas a la urbo sur la majestoza fluvio Elbe. La rivi havas charmanta aspekto pro bela domi en la fresha verdajo, e kande on preternavigis Altona, terasforme altigita, ni atingas la puorto St-Pauli kun sa granda baraki, stapli, navo-konstrukteyi. Nedeskriptebla e stranja formikumo di homi ed objekti, pelmelatra, trublanta mixuro de soni, kolori, movadi, montras su ad okulo ed orelo : ni advenas en la portuo. Centi de superba komerco-navi en longa sequantaro formacas koridoro, tra qua plu mikra navi, bateli e yoli rapide navigas. Flagi di omnaspeca nacioni, ravisanta la okuli per la maxim granda diverseso di formi e kolori, flotacas en la

vento; kantado e kriado di navisti esas pelmelo de soni en omnaspeca lingui; giganta vapornavi sendas adsupre dika amasi de vaporo e fumuro.

Kande ni advenas a la rivo, nova movado, nova formikumo, nova amasigo montras su a nia astonata regardi. Kurtajisti, komercisti e pilotisti iras e venas en granda hasto, insinuas su inter kalme flananta promenanti, navisti e migranti. En la stradi di la urbo formikumas virini ek Quarlando (quar komoni cirkumita per digi), qui en vicena Hamburg probas vendar lia granda amaso de flori e frukti; eli trairas inter vendisti di aquo e lakto bateleri, piskeri e pilotisti, vestizita per kurta frako, lautekrianta viri e virini, qui expresas sua komercemeso per stranja, siflanta krii, qui stranje varias la zumado (quankam vere ne agreable) inter veturi, omnibusi, trami, karosi e splendida equipuri. Okulo ed orelo fatigesas da omna ta kurado, movado, formikumado, zumado, kriado, bruisado, krakado, bramado, klakado e kriegado. En la Westo di la urbo, ube sur la tale nomizita Hamburga monto ludodomi ed albergi, kordo-danseri, menajerii ed altra ferio-trupi facas bona aferi, ube sensorga navisti prefere vagas e konsumas lia tempo, regnas la maxim senliga sovaja vivo. La Esto di la urbo esas plu kalma, ibe esas multa domi cirkumata da arbori e gardeni. En la Nordo on vidas sur la kalme fluanta Alster omnaspeca plezur-bateli. Ibe on havas la spekto di impozanta, granda hoteli e splendida palaci. Dop brilanta polisita vitri jacas la maxim precoza vari. Hike, sub la tale nomizita *Alster-arkadi* ed apud *Jungfernstieg* (quadrata baseno, la maxim splendida loko di la urbo), on vidas flanar richi ed importanti; la brilo, la luxo e pompo en ica vicenajo esas granda kontrasto kun la desneteso, la desagreabla odori di la maxim multa quarteri di la urbo.

La nombro di la habitanti di Hamburg sempre augmentas, e ta, qua ne esas indolenta, trovos ibe laboro e pano. La deziro e la juo esas ibe extreme granda e partikulare esas la lango et stomako, qui juas. Hamburg povas ya abunde satisfacar stomako e lango. La friandaji di omnaspeca landi e mari kunvenas hike. La richo e la povro povas regalar su per kozi, quin altraloke on vane deziras.

Traduko da C. Van der Boom.

LA FRUKTALA KURACADI

—

La frukti povas furnisar kompleta nutrado; la simii kontentigas su per ol, ma la homi esas nur tre rare exkluze fruktarani ed uzas frukti plu o min multe en mixita dieto. Ultre, e de pos la plu fora antiqueso, ula frukti uzesis kom terapiiva, per la « fruktala kuracadi ».

Omna frukti esas richa ye aquo (plu kam 80 po 100, e til 95 po 100 ek lia pezo). Li kontenas tre poka grasi ed albumini, tale ke la vivo ne povus durar nur per l'agnoza frukti; oportas juntar a li sika frukti. Li kontenas precipue sukro, ye variiva proporciono, til 25 p. c. en ula vitberi, nur min kam 1 p. c. en citrono. Ta sukro esas generale glukoso o fruktoso, rare sakaroso. En la extraktebla materii di la frukto, esas pektika substanci, qui similesas la gumi per ula propaji, e qui jelatigas la koldigita fruktala dekokturi. Oli reputesas kom favoriziva por la bronkala mukoso. La acidi esas precipue maloacido, tartaracido, citracido, kombinita kun kalio; oli esas laxigiva e diurezigiva. Ultre, kombustita en l'organismo, li furnisas alkaliala karbati qui agas tale ke la fruktala kuracado esas anke alkaliiziva kuracado, ma diferanta di olta, qua uzas natro bikarbato : nam kalio, abundanta en frukti, tendencos alkaliizar precipue la celuli, dum ke natro bikarbato alkaliizas prefere la cirkulanta liquidi. Ultre, kalio bikarbato ek frukti agas probable plu aktive pro ke ol esas *naskanta*.

L'alkaliiziva valoro di la frukti esas grandega. S° Linossier kalkulis ke : un kgo de fragi en l'organismo, produktas tam alkaliajo kam non grami de natro bikarbato; un kgo de vitberi tam kam sis grami e un kgo de citroni, tam kam quar grami de ta salo. La fruktala celuluso esas neasimilebla, ma, pro ke ol augmentas la fekala maso, ol havas laxigiva rolo. Pro lia abundo, la fruktala minerali havas mineraliziva ago. Ultre, oli kontenas nur tre poka natro-kloro, tale ke la frukti povas servar por senkloridala dieto.

La minerala substanci di la frukti esas kombinita kun organika substanci en koloidala stando, e to komprenigas ke la frukti *kruda* havas propaji tote diferanta de ti di la koquita frukti. Fine, on trovas en frukti enzimi, oxidasi e hidrolizanta diastasi. Rezultas de ta kemio-fizikala propraji, ke la frukti darfas uzesar en kuracadi alkaliiziva, laxigiva, diurezigiva ed urolizanta. Ultre, segun ke la frukti vicas la altra nutrivaji o juntesas ad oli, la fruktala kuracado divenas sive nutro-diminutanta, sive nutro-augmentanta.

L'ago di la vitberala kuracado studiesis da Moreigne. La quanteso di la urini augmentas, oli divenas plu klara, min acida, min richa ye uracido. Freque eventas samtempa fixado de albumino da l'organismo. La minerala elementi augmentas en la urini, same kam natro-kloro, quan tamen la vitbero ne adportas; la kuracado semblas do helpar la senkloridigo. Omna observi konkordas pri to, ke l'abundanta absorbo de fruktala sukro produktas nultempe glikosurio. On signalas anke la stimulo di l'apetito e la plubonigo di la stomakala funcioni, lor l'unesma dii di la kuracado.

Forsan to venas de la plubonigo di l'intestinala funcioni, de la plena aero, de l'exercado. Generale, la pezo augmentas.

Segun la medicinisti di montana stacioni, la vitberala kuracadi esas ofte konsilenda. Oli bone modifikas la konstipo, e konseque la muko-membranoza entero-kolito; li anke bone sucesis en kronika diarei, hepatala konjestiono, ventrala pletoro; la hemoroidi plubonijas rapide; la bilala litiaso e la infektoza ikteri esus mem tre felice modifikita; ma esas dubiva ka ta kuracado tam influas la hepatala ciroso kam on dicis.

La podagro e la gravelo beneficas la vitberala kuracado. Forsan anke la nefriti e cistiti. Artritikala dermatosi, exemple ekzemo, akneo, urtikario, plubonijas. Forsan, on povus kuracadar anemii per vitberi richa ye fero pro kreskir ek feroza tereno. Mem la pulmonala tuberkloso, segun ula autori, povus beneficar la vitberala kuracado, ma on ne tro vidas quale.

La fragala kuracado, min anciena kam la vitberala, tamen ja havas lua historio. Ol risanigis Linné de podagrala aceso en 1750; Fontenelle kredis trovar en ol la sekretajo di sua longaviveso, e Siorino Tallien plunjis su en fragala balni por durigar lua pelala satinatreso. La fragi kontenas plu aquo e min sukro kam la vitberi; li kontenas mikra quantesi de derivuro de salicilacido. Ka, pro to, oli risanigas podagro ed ula reumatismi? Omnakaze, ne semblas ke tanta febla dozo povus realigar terapiala rezultaji. Linossier opinionas prefere ke olci venas de la alkaliiziva valoro di la fragi. La fragi havas cetere desavantajo quan ne havas la vitberi, t. e. esar min digestebla e produktar ofte urtikario.

La citronala suko uzesas depos longe kontre ula maladesi. On savas lua efikiveso kontre skorbuto e Barlow-maladeso, l'uzado de limonadi dum infektoza maladesi, e la aplikadi de citron-suko sur pultacea angíni. En la citronala kuracadi, nur la suko uzesas; meze grosa frukto furnisas 50 grami de suko kontenanta 2 p. c. de sukro, 0,32 p. c. de albumino, 7 p. c. de citracido sub formo di kalio-citracido, e 0,25 til 0,40 p. c. de cindri.

On uzas la suko pura o plu bone mixita kun aquo e sukrizita. On komencas per du citroni ed augmentas ducitronope omna dio, til ke on parvenez a la tolerolimito qua esas 20 o 30 citroni; on diminutas pose progresive. Kompleta kuracado uzas 200 citroni. Desplats opinionas ke sis til dek citroni omnadie, durigita dum dek dii, suficas.

Ni indijas preciza observi pri la fiziologial ago di la citrono. On atribuis a lu la povo solvar la renala stoni. La experimenti facita da Marcel Labbé montras admi-nime ke ol agas alkaliizante l'organismo, quale la altra fruktala kuracadi. La citronala kuracado servas precipue kontre reumatismi (Owen Rees, Barlow, Budd); Desplats raportis pri olua suceso kontre akuta artikala reumatismo, pos ke natro-salicilo faliabis. Netter desparigis doloriganta lumbagi per citroni.

Tamen V. Noorden e Leber obtenis nulo preciza de oli. Klemperer konsilis oli kontre podagro. On rekomendis la citron-suko kontre la hipokloracida dispepsio. Reale, la citrono nocas plu kam ol servas kontre la stomakala maladesi; freque la citronala kuracado genitas dispepsiala trubli (Mathieu, Robin, Linossier). On citis bona rezultaji en hepatala maladesi e bilala litiaso.

On atribuas a lu la risanijo di diversa hidropsi. Fine, on konsilis la citrono-suko interne ed extere kontre hemoragii, e tamen on savas la antikoaguliva povo di natro-citro sur la sango.

Ek « *Médecine et Hygiène* ».
Trad. Dro L. Neuens.

DISCUSSIONES

Academia pro interlingua.
Præsidente : G. Peano, Cavoretto, Torino (Italia).

Tome IV, n° 1. 8 februario 1913.

SUMMARIO

Ixelles-Bruxelles. — Imp. Jean Viselé, 15, av. des Eperons d'Or.